

15/01/2009

Penjant d'un fil

ELS NOSTRES ATEUS I LES SEVES MATEMÀTIQUES

"Totes aquestes històries jansenistes, tot aquest horror de patir ara per gaudir després, no em fan ni fred ni calor"

Carles Boix

L'amic Pascal és un vell conegut. Ara fa res acaba de tornar a casa, a París, després de passar uns dies de vacances a Catalunya. En Pascal és francès. És també un home complex, potser un xic "bon vivant" de jove, però ara fortament preocupat pel pas del temps i la mort. La seva és una formació sòlida, una formació, per dir-ho en termes petulants, cartesiana, feta de moltes generacions de lectura i discussions familiars, ben allunyada de la superficialitat del batxillerat actual. Té el caràcter irritable però generós. La seva conversa i el seu pensament són curts, tallants i estranys. Hi ha alguna cosa matemàtica i freda en els seus correus electrònics – ens cartegem de tant en tant – però sempre tinc la sensació que en general l'encerta.

En Pascal ha tornat vivament impressionat de Barcelona. Els metges li havien recomanat un París mediterrani, una ciutat amb bulevards i amb sol, per recuperar-se de l'estrès de pensar massa en les coses de l'altre món. Tot passejant per l'Eixample (devia ser pel carrer Aribau pel que entenc de l'email) va llegir aquest nou anunci publicitari que corre per la ciutat penjat del 14: "Probablement Déu no existeix. Deixa de preocupar-te i gaudeix de la vida". No exagero si revelo que, quan va saber que l'anunci el pagava una associació d'ateus del país, en Pascal va patir una conversió religiosa fulminant.

M'explico. En Pascal va dedicar-se, de jove, a la construcció de calculadores. Des d'aleshores sempre en porta una a la mà. Quan va llegir l'anunci va agafar-la i, en un tres i no res, va fer els càlculs següents. Si, d'acord amb l'associació catalana d'ateus, Déu probablement no existeix, vol dir que hi ha una petitíssima probabilitat que Déu existeixi. De mena cautelós, en Pascal va fixar la probabilitat que Déu existeixi en 1 sobre un bilió (o 0.000000000001). Per altra banda, va pensar de seguida, els ateus em diuen que si gaudeixo en excés de la vida, em condemnaré. Com que a Pascal no li agrada gaire el Dante (potser perquè no n'ha llegit les traduccions meravelloses d'en Sagarra i d'en Mira), va decidir imaginar un suplici de pa sucats amb oli: el patiment que produeix un darrere lleugerament socarrimat. Però, esclar, Déu i el suplici són eterns. I un patiment petit però constant equival a un dolor etern, infinit (∞). I què fa infinit multiplicat per una bilionèsima part? La calculadora no menteix: Infinit. Un patiment infinit! És evident que cap plaer mortal, per considerable que sigui, poc compensar aquest resultat – perquè, fet i fet, cap de nosaltres durarà més de noranta o cent anys pel cap llarg.

No m'estranya que, amb tota aquesta informació al cap, en Pascal hagi caigut del cavall (o de l'autobús) d'una patacada. A Déu no li ha fet falta enviar cap llum del cel a prop de Damasc (Actes

9: 3-4) per convertir-lo. Li ha bastat amb uns quants ateus incapaçs de multiplicar com Déu mana. (I com la conselleria d'Ensenyament hauria de manar. On està Sr. Conseller? Canviï, per favor, la tercera hora *ditxosa* per una altra hora de matemàtiques elementals! Almenys tindrem uns ateus capaços de funcionar en societat.)

Com que en Pascal no coneix les insuficiències educatives de l'Estat espanyol, s'ho ha pres molt seriosament tot això. Deuen ser les influències jansenistes de casa seva. Sota l'impacte de l'ateisme barceloní més militant, ha de decidit deixar-ho tot, viure una vida austera, avorrida, plena de meditacions i pensaments lúgubres. I, és clar, amb la teoria de probabilitats a la mà hi té tot el dret i tota la raó.

I jo? Em preguntareu, què has fet? De moment poca cosa. Com que a mi em van educar els jesuïtes, totes aquestes històries jansenistes, tot aquest horror de patir ara per gaudir després, no em fan ni fred ni calor. Per alguna raó, suposo, es devien esbatussar jesuïtes i jansenistes ara fa quatre-cents anys, a l'època dels tres mosqueters. Per això ja li he dit al meu vell amic, en Blaise Pascal, que es calmi i que ho deixi córrer.

I li he recomanat que repassi l'Eclesiastès, que ho deixa tot molt clar, sense fer el ridícul com els patrocïnadors de l'anunci. Diu el capítol nou del llibre de l'Antic Testament: "L'home no sap res del que té davant seu ... El qui forma part dels qui viuen, encara té esperança; que «més val un gos viu que un lleó mort». Almenys els qui són vius saben que s'han de morir; però els morts no saben res, ni tenen tampoc recompensa: la seva memòria ha estat oblidada". I, per això, conclou: "Vés, menja content el teu pa i beu de gust el teu vi, que Déu ja ha acceptat aquest teu fer. Que en tot temps el teu vestit sigui blanc, i que no escassegi el perfum sobre el teu cap. Passa la vida amb la dona que estimes (...) Tot allò de què tu siguis capaç fes-ho segons les teves forces, perquè no hi ha obra, ni recompensa, ni ciència, ni saviesa al país dels morts on t'encamines" (Ecle 9: 1 – 10).